

Meer vogels of meer recreatie?

In het vorige nummer van DLN werd o.a. aandacht besteed aan de verhouding recreatie-natuur. De auteurs betoogden dat de recreatie in de natuurgebieden veel te ver is doorgeschoten en dat het sterk terugdringen van die recreatie essentieel is voor behoud of herstel van de vogelstand. Elke goede beheerder zal dit knelpunt onderkennen en zeggen dat er wordt gestreefd naar een balans tussen de belangen van de recreant en die van de natuur. Daarbij zal die beheerder in de overwegingen betrekken dat ook vogels indirect gebaat zijn bij openstelling: als je opgroeit zonder natuur die je ook kunt voelen en ruiken word je later geen natuurbeschermer. Sommige beheerders hebben met het oog op die balans hun gebied gezoneerd, met vogelkijkhutten, aangepast padenstelsel etc. Of dat werkt is overigens de vraag nu de bezoekersaantallen aan de natuurgebieden enorm stijgen, en het gedrag t.o.v. de natuur van recreanten er ook niet beter op wordt. Ernstiger is dat 'het zoeken naar een balans' feitelijk natuurlijk een loze kreet is. Welke waarden treffen we aan de twee kanten van de balans aan? Hoe definieer je een 'goede balans'?

De discussie speelt zich af in een maatschappij met een verknipt beeld van alles wat met dieren en natuur te maken heeft. Drie voorbeelden. 1) De Tweede Kamer nam dit voorjaar een motie aan over bijvoeding van dieren in o.a. de Oostvaardersplassen, maar bekommert zich vrijwel niet om het leven van dieren in de bio-industrie. 2) In ons land terechtkomende dwaalgasten worden op de hielen gezeten door honderden vogelaars en vogelfotografen, waarbij het welzijn van de betreffende vogel niet het belangrijkste is waar men zich om bekommert. 3) Hoewel iedereen weet dat de maatschappij toch onontkoombaar over zal moeten schakelen op duurzaamheid blijft noodzaak van de groei van de economie in de dagelijkse Haagse praktijk toch het belangrijkste toverwoord.

Natuur is 'al wat niet des mensen is' (de Raeve, 1980), maar helaas raakt die essentie steeds meer verloren. De laatste decennia is de natuur steeds meer uitgedrukt in doelsoorten of afspraken over aantallen hectaren van elk beheertype, desnoods door bulldozers (natuurontwikkeling) te realiseren. Natuur is niet meer 'al wat niet des mensen is', maar cynisch gezegd het product van onze boodschappenlijstjes. Graag wat meer Rode lijstsoorten hier en wat minder ganzen daar. Hoeveel vogels mag het kosten als het meer leden of 'draagkracht' voor de natuur oplevert?

Toch zijn er veel vogelsoorten die zich in ons land goed weten te handhaven ondanks of dankzij de mens. Bij soorten die het moeilijk hebben speelt de invloed van de mens vrijwel altijd een belangrijke rol, waarbij bijvoorbeeld het veroorzaken van voedselgebrek een groot knelpunt is, met Visdief, Havik of Grauwe klauwier als uiteenlopende voorbeelden.

Natuurlijk worden veel soorten in hun voorkomen belemmerd door die 16 miljoen mensen met hun wegen, industrie, intensieve landbouw etc. Dat is een onvermijdelijk gegeven. Het is verleidelijk de auteurs van het Platformstuk te vragen welke soorten nu precies bedreigd worden in hun voorkomen door vermijdbaar recreatief gedrag van mensen. Het zullen ongetwijfeld de soorten van open en halfopen landschappen zijn.

Een maatschappij met een verknipt beeld van natuur; natuur die wordt benaderd als een product wat je kunt realiseren, de maakbare natuur, dat is wat terecht erg tegen staat. Zelfs royaal gehoor geven aan de roep om het beperkter openstellen van natuurgebieden kan dat impliciete gevoel van onvrede van de auteurs en vele anderen over deze maakbare natuur niet wegnemen. Toch is het doen van concrete en 'maakbare' suggesties aan beheerders, samen de opties bezien, uiteindelijk de beste weg.

Zeker is daarbij overigens wel dat het voor de vogels uiteindelijk nog belangrijker is welk kabinet er in Den Haag zit. Zo wil onze grootste politieke partij nog steeds heel veel asfalt aanleggen en ziet niet dat dat slechts symptoombestrijding is. Om nog maar te zwijgen van hun pleidooi voor drastische reductie van het aantal Europees beschermde natuurgebieden.

Denkend aan de Waddenzee, de weidevogelgebieden, en aan halfopen landschappen is de balans voor vogels ver te zoeken. Gelukkig gedragen vogels zich soms op een wijze die niet door de mens wordt ingegeven, met de zich onverwacht vestigende Kraanvogels en Zeearenden of de opleving van Roodborsttapuit als goede voorbeelden. Overigens worden de broedpogingen van Kraanvogels wel regelmatig verstoord de afgelopen jaren. Gepaste maatregelen zijn hier niet moeilijk te bedenken.

Raeve, F. de, 1989. Landschap en beheer van de kustduinen: mag 'natuur' ooit weer eens natuur worden? In: M. Hermy (red). Natuurbeheer. Brugge, p. 224.

COLOFON

Natuur is niet meer 'al wat niet des mensen is', maar cynisch gezegd het product van onze boodschappenlijstjes.

Bart van Tooren
Hoofdredacteur
De Levende
Natuur